

NY NORDISK DAGINSTITUTION: FINDES DEN?

Børne- og undervisningsministeren har visioner om at finde frem til en særlig nordisk børnepasningspolitik. Men kan de nordiske lande forene traditionel vægt på lighed og leg med krav om læring i daginstitutioner?

Af: Annette Haugaard / Foto: Jens Hasse

Ramsløg, kvan og havtorn var næsten glemte planter, indtil det såkaldte Ny Nordiske Køkken fik den lokale vegetation tilbage på tallerkenen som modtræk til menukort præget af udenlandske råvarer. Nu har børne- og undervisningsminister Christine Antorini ladet sig inspirere af gastronomiens verden og præsenteret en vision om Ny Nordisk Daginstitution, hvor opskriften er

at genopdage de helt specielle nordiske ingredienser i daginstitutionspolitikken.

"Der er noget, der er helt specielt for de nordiske lande, og derfor har vi dygtige daginstitutioner. Jeg kunne godt tænke mig, at vi vendte tilbage til det bedste fra vores pædagogiske traditioner på vej ind i fremtidens samfund," sagde hun i november 2011 til pædagogernes fagblad, Børn og Unge.

Men Antorinis vision hviler delvist på et løst grundlag. Ifølge to forskere på Aalborg Universitet findes der reelt ikke en entydig fælles nordisk børnepasningspolitik.

"Det giver kun mening at beskrive i meget brede vendinger. Når man ser på de nordiske lande udefra, kan man godt tale om en egentlig nordisk model, men når man sammenligner de nordiske lande internt, så får man øje på rigtig mange forskelle," siger Anette Borchorst, der har forsket i sammenhængen mellem arbejdsmarked, ligestilling og barselsorlov i forskellige europæiske lande.

LEG FREM FOR LÆRING

Det, der opfattes som typiske fællestræk ved børnepasning i de nordiske lande, er en tradition for, at børn først kommer i skole, når de fylder seks år, og at hovedparten indtil da bliver passet uden for hjemmet i daginstitutioner med vægt på leg.

"... de nordiske lande er fælles om at have en forholdsvis sen skolepligtig alder og nogle idéer om, at der skal ske noget særligt for de 3—6-årige. De skal lege og lære at være sammen frem for at lære at læse, skrive og regne, som man for eksempel gør i Frankrig og Belgien."

Anette Borchorst

”Det er den socialpædagogiske tanke, der egentlig blev født i Tyskland, men som aldrig slog igennem andre steder end i Norden. Det betyder, at de nordiske lande er fælles om at have en forholdsvis sen skolepligtig alder og nogle idéer om, at der skal ske noget særligt for de 3—6-årige. De skal lege og lære at være sammen frem for at lære at læse, skrive og regne, som man for eksempel gør i Frankrig og Belgien,” siger Anette Borchorst.

Derudover forbindes Nordens børnepasningspolitik med, at daginstitutioner skaber ligestilling mellem kønnene på arbejdsmarkedet.

”Man taler om, at vi har en såkaldt ’dobbelt indkomst/dobbelt pasnings’-model, som det øvrige Europa betragter som en god måde at sikre produktiviteten på, fordi den gør det muligt for både kvinder og mænd at være på arbejdsmarkedet. Men hvis vi begynder at kigge nærmere på de enkelte lande, så viser der sig relativt store forskelle,” siger Tine Rostgaard, der forsker i socialpolitik på børne- og ældreområdet i Norden.

FLEST DANSKE BØRN I INSTITUTION

Det er netop kvindernes indtog på arbejdsmarkedet, som for alvor sætter fart på udbygningen af offentlig børnepasning i Norden. Danmark går forrest med en lov om børne- og ungdomsforsorg i 1964, der betyder, at staten skal sikre børneinstitutioner for alle.

”Danmark har været på forkant. Man tilpassede sig, at kvinderne allerede var på vej ud i lønnet arbejde, så det var ikke daginstitutionerne, der var drivkraften, men en holdning til, at det var godt for børn, at professionelle tog hånd om deres udvikling. I praksis betød en kort barselsorlov og få deltidsinstitutioner dog, at ansvaret for små børn blev forskudt fra

For de 1—2-årige ligger Danmark også i top med ni ud af ti børn i daginstitution eller dagpleje.

familierne til det offentlige, og lige siden har Danmark fuldstændig systematisk ligget højest i institutionsdækning,” siger Anette Borchorst.

Ifølge Tine Rostgaards forskning bliver 96 procent af alle danske børn mellem 3 og 6 år i dag passet uden for hjemmet, mens det kun er tilfældet for 72 procent i Finland. Og jo yngre børnene er, desto større er forskellene imellem de nordiske lande. For de 1—2-årige ligger Danmark også i top med ni ud af ti børn

i daginstitution eller dagpleje, mens det gælder for 80 procent af aldersgruppen på Island og 70 procent i Norge og Sverige. Kun fire ud af ti børn mellem 1 og 2 år i Finland tilbringer dagtimerne uden for familien.

FINSK FOKUS PÅ HJEMMET

”Det er i høj grad normer og kultur, der afgør, hvor man mener, at mindre børn bliver passet bedst. På trods af at Island er et ekstremt arbejdsomt folkefærd med

høj beskæftigelse for begge køn, så har de ikke haft så meget dagpasning som andre nordiske lande. Man har mere haft familien på banen, og da børnene begynder at komme i daginstitution, handler det ikke om produktivitet, men om at integrere børnene i den islandske kultur og religion," siger Tine Rostgaard.

Forklaringen på færre finske børn i daginstitution er til gengæld mere traditionel.

"Man har i højere grad en holdning til, at børn har det bedst med at blive passet i hjemmet. Selvom de finske kvinder også kommer på arbejdsmarkedet i 1960'erne, så er det ikke et markant ryk, og udbygningen af børneinstitutioner går også langsommere end i de øvrige lande," siger Anette Borchorst.

I 1970'erne indfører Finland en såkaldt kontanthjælpsstøtte, så man kan få et mindre beløb for selv at passe sit barn. Ordningen kopieres senere af Norge, hvor kvinderne også først for alvor får lønnede job, da olien i 1980'erne ændrer det norske arbejdsmarked.

"I Norge var daginstitutioner som udgangspunkt et tilbud rettet mod børn med specielle behov. Man havde mange hjemmegående kvinder, og ud fra et lighedsønske har man villet understøtte, at de også får et økonomisk tilskud, ligesom familier med børn i institution," siger Tine Rostgaard.

BØRN UNDER 1 ÅR PASSES AF MOR

Tine Rostgaard har undersøgt opbakningen til den arbejdende mor i de forskellige nordiske lande, og resultatet er overraskende.

"Vi kan se, at det er specielt i Danmark, at både mænd og kvinder i høj grad synes, at det er okay, at en mor til et førskolebarn arbejder. I de andre lande mener 40-50 procent af mændene, at

det kan få negative følger, og mellem 20 og 36 procent af kvinderne. Det er imponerende, at det er så mange, fordi vi taler om børn helt op til skolealderen," siger Tine Rostgaard.

Statistik slår holdningen tydeligst igennem i forhold til de allermindste børn. 18 procent af alle danske børn under et år bliver passet uden for hjemmet, og Danmark placerer sig dermed igen markant foran de øvrige nordiske lande. Kun 4 procent af de norske børn under 1 år bliver passet ude, mens det er tilfældet for 1 procent i Finland og slet ingen i Sverige. En oplagt forklaring er de forskellige barselsregler.

"I Sverige har man for eksempel en meget lang barselsorlov, og normen er, at man er en dårlig mor, hvis man sætter sit barn i institution, inden det er fyldt 1 år," siger Anette Borchorst.

PÅ VEJ TIL EUROPÆISK PÆDAGOGIK

Men én ting er, hvordan de nordiske lande understøtter muligheden for, at børn kan blive passet uden for hjemmet, noget andet er, hvad der foregår i institutionerne.

"Der er mange, der kommenterer den nordiske børnepasningsmodel som meget fri. Det har handlet meget om, at børn fik plads til at lege selv og forme deres hverdag og i mindre grad om instruktion og vejledning," siger Tine Rostgaard.

Både hun og Anette Borchorst mener dog, at nordiske daginstitutioner bevæger sig i retning mod det mere skoleprægede.

"I Sverige har man kørt en mere struktureret pædagogik end i Danmark. Det gjorde vi også i en periode, men så slap man det igen. Jeg tror også, man må sige, at det undervisningsprægede er kommet tidligere med i Sverige og Finland, men i dag har alle lande indført

læreplaner i daginstitutionerne. Jeg tror dog aldrig, at man i de nordiske lande vil få nøjagtig det samme skolepræg, som vi ser blandt andet i Sydeuropa. Der vil nok blive lagt mere vægt på at læse og skrive i daginstitutionerne, men det vil formodentlig ske ved at få leg og læring til at smelte sammen," siger Anette Borchorst.

ANETTE BORCHORST

Lic. phil. i samfundsfag, ph.d. og professor på Institut for Statskundskab ved Aalborg Universitet, hvor hun blandt andet forsker i arbejdsmarkedets kønsopdeling, barselsorlov og ligestillingspolitik i Skandinavien.

TINE ROSTGAARD

Cand. Scient. i offentlig administration, ph.d. og professor mso på Institut for Statskundskab ved Aalborg Universitet.

